

Объединенный институт проблем информатики
Национальной академии наук Беларуси

XXIII Международная
научно-техническая конференция

**РАЗВИТИЕ ИНФОРМАТИЗАЦИИ
И ГОСУДАРСТВЕННОЙ СИСТЕМЫ
НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ ИНФОРМАЦИИ**

РИНТИ-2024

21 ноября 2024 г., Минск

Доклады

Минск
ОИПИ НАН Беларуси
2024

Развитие информатизации и государственной системы научно-технической информации (РИНТИ-2024) : доклады XXIII Международной научно-технической конференции, Минск, 21 ноября 2024 г. – Минск : ОИПИ НАН Беларуси, 2024. – 424 с. – ISBN 978-985-7198-18-4.

Представлены доклады XXIII Международной научно-технической конференции «Развитие информатизации и государственной системы научно-технической информации» (РИНТИ-2024), Минск, 21 ноября 2024 г., в которых рассмотрены порядок оценки эффективности мероприятий по развитию систем научно-технической информации, результаты научно-методического обеспечения развития информатизации в НАН Беларуси в 2023–2024 гг., назначение и структура «Офиса цифровизации» НАН Беларуси, вопросы правового регулирования в области искусственного интеллекта в Республике Беларусь, концептуальная схема киберфизической системы «умного» города, подходы к стратегическому планированию цифрового развития на 2026–2030 гг. и на перспективу до 2035 г., искусственный интеллект в образовании, эффективное управление цифровым развитием и др.

Рассмотрены вопросы научно-методического, информационного, технологического и правового обеспечения цифровой трансформации, проектирования и внедрения автоматизированных систем научно-технической информации, библиотечно-информационных систем и технологий, публикационной активности ученых, а также искусственного интеллекта и когнитивных технологий в информатизации.

Материалы конференции будут полезны специалистам в области информационно-коммуникационных технологий, занимающихся научно-методическим обеспечением информатизации и решением задач построения ИТ-страны, цифровой экономикой, разработкой и внедрением автоматизированных информационных систем управления, систем научно-технической информации, автоматизированных библиотечно-информационных систем и технологий, а также развитием информационной инфраструктуры Беларуси и других стран, реализацией проектов государственных и отраслевых программ в сфере информатизации.

Одобрены программным комитетом и печатаются по решению редакционной коллегии Объединенного института проблем информатики Национальной академии наук Беларуси в виде, представленном авторами.

Научные редакторы:

доктор военных наук, кандидат технических наук, доцент С. В. Кругликов,
кандидат технических наук, доцент Р. Б. Григянец,
кандидат технических наук, доцент В. Н. Венгеров

СІСТЭМА ІНФАРМАВАННЯ І НАВІГАЦЫІ ДЛЯ АПТЫМІЗАЦЫІ НАВЕДВАННЯ ЦЭНТРАЛЬНАГА БАТАНІЧНАГА САДУ НАН БЕЛАРУСІ

М. М. Слесарава, Д. І. Латышэвіч, А. Я. Драгун, М. А. Хацькова, Ю. С. Гецэвіч
Аб'яднаны інстытут праблем інфарматыкі НАН Беларусі, Мінск

Прадстаўлены макетны абразец аўдыягіда па аб'ектах Цэнтральнага батанічнага саду НАН Беларусі і апісаны этапы яго распрацоўкі. Высветлены праграмныя інструментальныя сродкі і тэхналогіі распрацоўкі сістэмы трох версій (Web, iOS і Android) на беларускай, англійскай і рускай мовах.

Уводзіны

Аўдыягіды сталі неад'емнай часткай музейнага і турыстычнага вопыту, прадстаўляючы наведвальнікам дадатковую інфармацыю і паглыбляючы іх веды аб тых ці іншых аб'ектах. Аднак распрацоўка якасных сістэм інфармавання і навігацыі – складаны працэс, ён патрабуе інтэграцыі розных дысцыплін і тэхналогій, нягледзячы на мэтавую аўдыторыю і статус месца, які прадстаўляе аўдыягід. У дадзеным артыкуле апісаны ключавыя аспекты, якія закранаюцца падчас стварэння падобных прыкладанняў у рамках распрацоўкі сістэмы інфармавання і навігацыі па аб'ектах Цэнтральнага батанічнага саду НАН Беларусі (<https://cbg.org.by/>) лабараторыяй распазнавання і сінтэзу маўлення АПП НАН Беларусі (<https://ssrlab.by/>).

Падставай для выканання праекта стала навуковая праграма дзяржаўных даследаванняў «Лічбавыя і касмічныя тэхналогіі, бяспека чалавека, грамадства і дзяржавы» (1.10.1), заданне «Інструментальнае асяроддзе і базавыя прынцыпы праектавання і выкарыстання мадэлей сямейства спецыялізаваных малагабарытных кластэрных канфігурацый з нізкім узроўнем шуму для вырашэння рэсурсаёмістых задач з вялікім аб'ёмам патокавых аперацый».

1. Этапы распрацоўкі аўдыягіда па аб'ектах Цэнтральнага батанічнага саду НАН Беларусі

Падрыхтоўка аўдыягідаў для батанічных садоў з'яўляецца важным аспектам па шэрагу прычын [1]. Па-першае, больш глыбокае пагружэнне ў свет біяразнастайнасці раслін падчас атрымання інфармацыі аб кожным відзе, яго гісторыі, уласцівасцях і іншых цікавых фактах. Па-другое, прадстаўленне апісання аб'екта на мове, зразумелай для кожнага наведвальніка, незалежна ад яго ўзроўню ведаў у батаніцы. Па-трэцяе, даступнасць для людзей з абмежаванымі магчымасцямі: аўдыягіды могуць быць адаптаваны для людзей з парушэннямі зроку і слыху. Немалаважным фактарам з'яўляюцца перавагі не толькі для наведвальнікаў, але і для батанічнага саду. Сярод іх павышэнне каштоўнасці наведвання, павелічэнне патоку наведвальнікаў, узрост дасведчанасці аб важнасці раслін і іх ролі ў экасістэме, а таксама дадатковая крыніца даходу.

Для рэалізацыі аўдыягіда па Цэнтральным батанічным садзе НАН Беларусі былі пастаўлены наступныя задачы:

– распрацоўка мадэляў захоўвання, змены і выдачы электронных тэкставых і маўленчых даных;

– стварэнне прататыпа эксперыментальнай аўтаматызаванай сістэмы для выдачы электронных мультымедычных даных аб аб’ектах і навігацыі па аб’ектах Цэнтральнага батанічнага саду НАН Беларусі;

– выяўленне і рашэнне рэсурсаёмістых задач сінтэзу маўлення па тэксце для агучвання тэкставых апісанняў на першапачатковым этапе рэалізацыі прыкладання.

Этапы распрацоўкі аўдыягіда ўключаюць наступныя крокі [2]:

1) планаванне – вызначэнне мэтай аўдыторыі, выбар фармату, мовы інтэрфейса;
2) стварэнне кантэнт – падрыхтоўка тэкставых апісанняў, аўдыя- і відэаматэрыялаў, прафесійнае агучванне тэкставых матэрыялаў;

3) распрацоўка прыкладання – выбар платформы (Web, iOS, Android), падрыхтоўка дызайна інтэрфейса і функцыяналу, тэсціраванне працаздольнасці прыкладання на розных прыладах і платформах;

4) рэалізацыя аўдыягіда – праграмаванне макетнага ўзору на розных версіях;

5) загрузка прыкладання ў крамы App Store і Google Play, размяшчэнне Web-версіі на асобным дамене;

6) тэхнічная падтрымка прыкладання, абнаўленне кантэнта, аналіз даных аб выкарыстанні аўдыягіда для паляпшэння яго якасці.

2. Інструментальныя сродкі рэалізацыі аўдыягіда

Для распрацоўкі прататыпа былі абраны наступныя інструментальныя сродкі:

1. Мова праграмавання Python (актуальная версія 3.12.0) – высокаўзроўневая мова праграмавання агульнага прызначэння, шырока выкарыстоўваецца для распрацоўкі Web-прыкладанняў, сайтаў і API з дапамогай такіх фрэймворкаў, як Django і Flask.

2. Мова праграмавання Swift, прымененая для распрацоўкі прыкладанняў на iOS, macOS, watchOS і tvOS.

3. Мова праграмавання Kotlin – афіцыйная мова праграмавання для стварэння мабільных прыкладанняў Android.

4. Фрэймворк Django – універсальны фрэймворк для Web-распрацоўкі, які дазваляе ствараць высакаякасныя, маштабіруемыя і бяспечныя анлайн-прыкладанні.

5. База даных MySQL – інструмент для кіравання базамі даных.

6. Сістэма кантроля версій Git, якая дазваляе адсочваць змены ў праграмным забеспячэнні.

7. Сродак кантэйнеразацыі Docker – платформа для распрацоўкі, тэсціравання і разгортвання прыкладанняў у ізаляваных асяроддзях, якія называюцца кантэйнерамі.

8. GitHub actions для Ci/Cd – адказныя за загрузку і запуск на серверы.

9. Django manage – для настройкі ў лакальным асяроддзі.

10. Django Rest Framework, які выкарыстаны для сувязі «кліент-сервер».

11. Бібліятэка Jazzmin, якая прыменена для распрацоўкі адмін-панэлі.

12. Java Script бібліятэка React – бібліятэка для стварэння інтэрактыўных карыстальніцкіх інтэрфейсаў, з’яўляецца адной з самых папулярных бібліятэк для фронт-энд распрацоўкі.

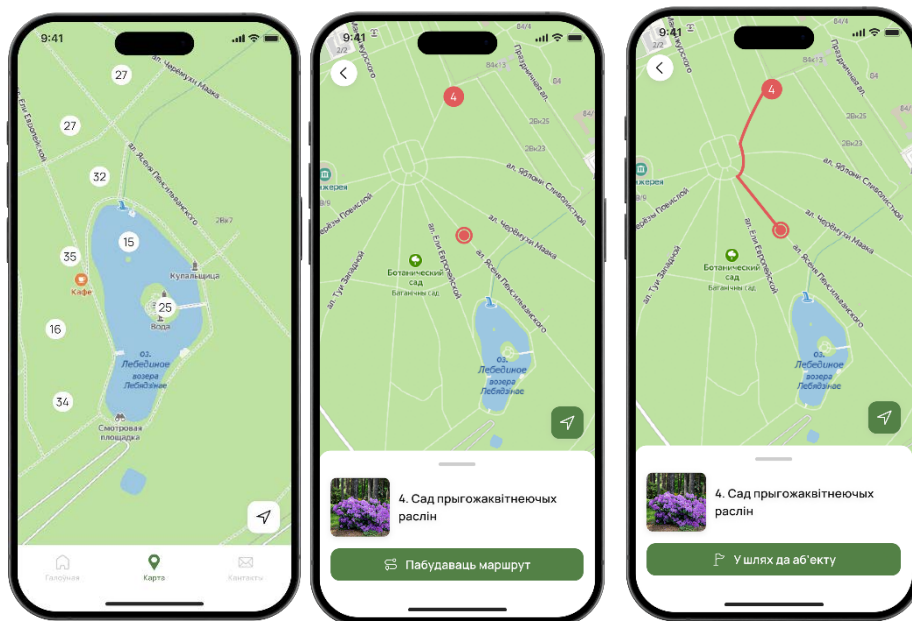
13. Сервер Nginx – высакапрадукцыйны, адкрыты, крос-платформавы Web-сервер, а таксама зваротны проксі-сервер, паштовы проксі-сервер і проксі-сервер для HTTP, SMTP, POP3 і IMAP.

14. Мапы Mapbox – для навігацыі па аб’ектах.

Апісаныя сродкі з’яўляюцца бясплатнымі інструментамі з адкрытым зыходным кодам. Універсальны характар інструментаў дазваляе задзейнічаць іх у іншых прыкладаннях. Важнай умовай таксама выступае магчымасць іх інтэграцыі паміж сабой.

3. Макетны абразец аўдыягіда па аб'ектах Цэнтральнага батанічнага саду НАН Беларусі

Аўдыягід па аб'ектах Цэнтральнага батанічнага саду НАН Беларусі распрацаваны ў трох версіях. Яго макетны абразец размешчаны на дамене <https://cbg.krokom.com/> у выглядзе Web-сайта [3]. Мабільныя версіі прадстаўлены для Android і iOS, яны маюць аднолькавы дызайн і функцыянал. Галоўная старонка сайта змяшчае наступныя раздзелы: лагатып, поле пераключэння мовы і спасылкі на мабільныя версіі аўдыягіда, кароткую інфармацыю аб батанічным садзе і спіс аб'ектаў з мапай, якая дазваляе пракласці маршрут да любога месца (мал. 1). У футэры сайта размешчаны адрас батанічнага саду, электронная пошта і спасылкі на афіцыйны сайт установы, рэжым работы, правілы наведвання саду, кошт экскурсій і сацсеткі. Пры націсканні на кнопку Web на галоўнай старонцы карыстальнік можа праглядзець старонку са спісам аб'ектаў батанічнага саду. Кожная старонка з апісаннем аб'екта ўключае яго назву, фотаздымак, апісанне на трох мовах (беларускай, рускай, англійскай) і мапу, на якой адлюстравана месцазнаходжанне аб'екта.

Мал. 1. Функцыя навігацыі і будовы маршруту да аб'екта ў батанічным садзе

Для рэалізацыі магчымасці складання маршруту ад аднаго аб'екта да другога выкарыстаны мапы Марбох. Марбох – гэта платформа для стварэння, распаўсюджвання і выкарыстання індыўідуальных інтэрактыўных мап. У спіс ключавых функцый Марбох уваходзяць:

мапы і стылі – прыкладанне прадстаўляе шырокі выбар асноўных мап, якія можна наладзіць па-свойму, а таксама дазваляе ствараць уласныя стылі мап;

інструменты для распрацоўкі – прапануе API і SDK для інтэграцыі мап у Web-сайты, мабільныя прыкладанні і іншыя праграмы;

геапрасторавыя даныя – доступ да розных набораў даных, у тым ліку даных аб дарогах, цікавых месцах, геаграфічных межах і інш.;

аналітыка – дазваляе аналізаваць выкарыстанне мап і атрымліваць звесткі пра паводзіны карыстальнікаў;

маштабаванне – прапануе розныя планы абслугоўвання для розных патрэб.

Мапы Марбох выдзяляюцца дакладнасцю і дэталёвасцю. Акрамя таго, інтэграцыя з рознымі платформамі дае магчымасць працаваць з мапамі на Web-сайтах, у прыкладаннях і іншых сэрвісах. Таксама Марбох прапануе шырокую дакументацыю, форумы падтрымкі і навучальныя матэрыялы, што спрашчае працэс знаёмства з платформай.

Аўдыягід дапаўняецца сістэмай QR-кодаў, якая дазваляе наведвальнікам хутка і зручна атрымліваць інфармацыю аб экспанатах (мал. 2). З дапамогай камеры свайго смартфона можна адсканаваць QR-код, прачытаць апісанне або праслухаць аўдыяпаведамленне, якое распавядзе пра цікавыя для карыстальніка аб'екты.

Мал. 2. QR-коды для пераходу да абранай версіі аўдыягіда па аб'ектах
Цэнтральнага батанічнага саду НАН Беларусі

Заклучэнне

Распрацоўка аўдыягіда – гэта комплексны працэс, які спалучае камп'ютарныя метады і алгарытмы з лінгвістычным нападуненнем. Паспяховыя аўдыягіды характарызуюцца дакладным кантэнтам, інтуітыўна зразумелым інтэрфейсам, інтэграцыяй з навакольнай прасторай і магчымасцю зваротнай сувязі [4]. Такім чынам, распрацаваны прататып эксперыментальнай аўтаматызаванай сістэмы інфармавання і навігацыі па аб'ектах Цэнтральнага батанічнага саду НАН Беларусі адпавядае патрабаванням якаснага прыкладання, асноўнай задачай якога з'яўляецца інтэрактыўнае прадстаўленне аб'ектаў.

Зручная сістэма навігацыі дазваляе лёгка арыентавацца на тэрыторыі, а даступныя для загрузкі мабільныя прыкладанні і Web-версія аўдыягіда спрашчаюць працэс наведвання саду, не прыцягваючы гідаў. Сістэма QR-кодаў спрыяе хуткаму доступу да апісання 37 аб'ектаў. Вынікі працы маюць важнае значэнне для паляпшэння інфармацыйнай даступнасці і навігацыйных магчымасцяў у Цэнтральным батанічным садзе НАН Беларусі.

Распрацоўка дазваляе карыстальнікам бескаштоўна азнаёміцца з экспанатамі як на тэрыторыі батанічнага саду, так і віртуальна, а арганізатарам – адсочваць найбольш прывабныя экспанаты і пры неабходнасці дадаваць (абнаўляць) іх.

Спіс літаратуры

1. Мабільная праграма-аўдыягід як сродак збору і папулярнага культурнай спадчыны / Ю. С. Гецэвіч [і інш.] // Традыцыі і сучасны стан культуры і мастацтваў : зб. дакл. і тэзісаў VIII Міжнар. навук.-практ. канф., Мінск, 7–8 верасня 2017 г. / Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі ; гал. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск : Права і эканоміка, 2018. – С. 661–663.

2. Некаторыя падыходы да рэалізацыі праграмнага комплексу для захавання, папаўнення і выкарыстання кантэнтну турыстычнага дамену / А. І. Пратасеня [і інш.] // Веб-праграмуванне і інтэрнет-тэхналогіі WebConf2018 : тез. докл. 4-й Міждунар. навуц.-практ. канф., Мінск, 14–18 мая 2018 г. / Беларус. гос. ун-т ; редкол.: І. М. Галкін (отв. ред.) [і др.]. – Мінск : БГУ, 2018. – С. 35.

3. Гісторыка-культурная спадчына Беларусі з асабістымі аўдыягідамі «Krokom» / Я. С. Зяноўка [і інш.] // Нацыянальныя культуры ў міжкуль-турнай камунікацыі : дакл. VI Міжнар. навуц.-практ. канф., Мінск, 8–9 красавіка 2021 г. / БДУ ; пад рэд. М. Ю. Шода (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Колорград, 2021. – С. 202–210.

4. Аўдыягіды Krokom у індустрыі беларускага турызму / М. М. Слесарава [і інш.] // Перспектывы развіцця турызму в савярменных умовах: міравыя тэндэнцыі і рэгіянальныя кантэксты : матэрыялы III Міждунар. навуц.-практ. канф., Мінск, 28 сент. 2023 г. / Нацыянальнае агенства па турызму ; редкол.: І. Н. Воронович (предс.) [і др.]. – Мінск : Колорград, 2023. – С. 454–463.

Дравица В. И., Король И. А., Волнистый Г. Е., Решетняк А. В., Якушкин Е. А. Методология проектирования и разработки цифровых экосистем идентификации и прослеживаемости товаров в цепях поставок	198
Сытова С. Н., Гавриловец В. В., Дунец А. П., Коваленко А. Н., Черепица С. В. Цифровая трансформация системы ядерной и радиационной безопасности в Республике Беларусь.....	203
Барткевич А. Р., Сытова С. Н. Новости на портале ядерных знаний BELNET	208
Корнеевец М. А., Агеенко А.-С. А. Выявление ключевых трендов в сфере ИКТ с помощью автоматизированной системы анализа новостных данных	213
Тарасенко Е. А., Горбачёв Н. Н. Использование искусственного интеллекта в кулинарии: тенденции и будущее	219
Степура Л. В., Мамчич А. А. Алгоритмы аналитической обработки результатов веб-поиска в системе информационной поддержки процессов принятия решений.....	222
Степура Л. В., Зиновенкова Л. Г., Свириденко Г. Н., Бабарико Д. П., Бабарико-Омельченко В. Б. Генерирование библиографических метаданных публикаций по аграрной тематике.....	227
Инютин А. В., Венгеренко В. В. Методика гибридного контроля дефектов печатных плат	232
Горбач Л. А. Диагностика туберкулеза с помощью искусственного интеллекта: возможности и ограничения.....	237
Воронов А. А., Колб О. О. Прогнозирование данных телеметрии спутника с помощью искусственных нейронных сетей.....	242
Слесарава М. М., Латышэвіч Д. І., Драгун А. Я., Хацькова М. А., Гецэвіч Ю. С. Сістэма інфармавання і навігацыі для аптымізацыі наведвання Цэнтральнага батанічнага саду НАН Беларусі.....	247
Зяноўка Я. С., Бяляўскі Д. А., Латышэвіч Д. І., Супрунчук М. В., Гецэвіч Ю. С. Беларускамоўны сінтэз маўлення па тэксце: падыход на аснове глыбокага навучання	252
Меликова Н. Дж. Проблемы проектирования систем программного обеспечения.....	257
Григянец Р. Б., Венгеров В. Н. О разработке и использовании свободного программного обеспечения	262